

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ, доктори илмҳои фалсафа, профессор Усмонзода Х.У. ба диссертатсияи Бердиёрова Гулбарг Ибодуллоевна дар мавзӯи «Муколамаи фарҳангҳо ва нақши он дар таҳаввули низоми иҷтимоӣ-фарҳангии ҷомеаи Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.11. - фалсафаи иҷтимоӣ

Мубрамии мавзӯи таҳқиқот. Ҳаёти ҷамъиятии кишварҳоро дар қиболи равандҳои пуртазде, ки имрӯзҳо аксар маврид хусусияти суботзудоянда доранд, маҳз низоми фарҳангӣ хусусияти якпорчагӣ устуворӣ мебахшад. Аз ин рӯ, мавзӯи муколамаи фарҳангҳо яке аз масъалаҳои муҳими фалсафаи иҷтимоӣ ба ҳисоб рафта, баррасии густурдаи он дар шароити имрӯза аҳамияти амалӣ касб намудааст. Бо назардошти ин, муаллиф мавзӯи кори диссертациони худро маҳз дар иртибот ба ин масъала интихоб намуда, аҳамияти илмӣ, назариявӣ ва амалии он, аз ҷумла зарурати таҳлили амики муколамаи фарҳангҳоро, ки дар гули таърихи инкишофи инсоният ташаккул ёфтааст, муайян кардааст, ки аз мубрам ва ба таҳқиқ ниёз доштани мавзӯи мазкур, гувоҳӣ медиҳад.

Муколамаи фарҳангҳо – ин воситаи ҷалби намояндагони тамаддунҳо ба баҳс, табодули назар, ҳаллу фасли масоили мухталиф, тарғиб ва ҳифзи арзишҳои моддию маънавӣ ҷиҳати бақои миллатҳо тавассути эҳтиром ба арзишҳои фарҳангии якдигар аст. Ба фазои фалсафаи иҷтимоӣ овардани муколамаи фарҳангҳо ҳамчун падидаи дорои хусусиятҳои хосе, ки ба доираи муоширати байни одамон дохил мешавад, ба назар мерасад. Вазифаи аз ҷиҳати назариявӣ таҳқиқ намудани муколама дар доираи мазмуну мундариҷаи иҷтимоӣ ва моҳияти ҷавҳарии ин масъала мураккаб ба шумор меравад. Аз ин ҷо, ташаккул додани назарияи умумии муколамаи фарҳангҳо муҳим аст, ки печидагӣ ва мураккабии ин вазифаро муайян ва равшан сохта, бо шаклҳои мушаххаси таърихӣ ҳаёти инсон робитаи зич дошта бошад.

Дар воқеъ, раванди ҷаҳонишавии марбут ба тамаддуни модерни ғарбӣ дар тамоми соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ, аз ҷумла фарҳанг низ тағйироти ҷиддиро ворид кард. Аз як тараф, тавассути таъсири

мутақобила ба зуҳури бархурди тамаддунҳо мусоидат карда, аз тарафи дигар, баҳси муколамаи фарҳангҳо вобаста ба сатҳи рушди саноатишон ба миён гузошт. Воридшавии фарҳангҳои суннатӣ ба равандҳои марбут ба паёмдҳои ҷаҳонишавӣ ҳарчанд дар баъзе маридҳо осоебҳои иҷтимоиро дар онҳо ба вуҷуд оварданд, вале дар маҷмӯи ин ҷараён барои беҳтар кардани муҳити муносиби ҳаётгузаронии онҳо низ шароит фароҳам овард. Баҳси ин масъала имрӯзҳо хеле шиддат ёфта истодааст ва он боиси ташаккули улғуи нави хусусияти осиеву шарқӣ доштаи ҷаҳонишавӣ гаштааст.

Бояд зикр намуд, ки ҷаҳонишавии ҷомеаи Тоҷикистон як қатор мушкилотро ба миён овард, ки дар байни онҳо масъалаи амнияти фарҳангӣ ва маънавӣ махсусан муҳиманд. Ҳаллу фасли ин масъалаҳо бештар ба қобилияти барпо намудани муносибатҳои байнифарҳангии халқҳою миллатҳои Тоҷикистон дар шакли муколама вобаста аст, ки дар он ягон фарҳанг ҳуқуқи истисноӣ дошта наметавонад. Аз ин рӯ, дар шароити эҳёи хувияти миллӣ ва ҳифзи на танҳо хусусияти фарҳангҳои этникӣ, балки якпорчагии маънавию фарҳангии Тоҷикистон мавзӯи муколамаи фарҳангҳо аҳамияти хосса пайдо мекунад.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Диссертатсияи Бердиёрова Гулбарг Ибодуллоевна дар мавзӯи «Муколамаи фарҳангҳо ва нақши он дар таҳаввули низоми иҷтимоӣ-фарҳангии ҷомеаи Тоҷикистон» ба талаботи Шиносномаи таҳассус - 09.00.11 – фалсафаи иҷтимоӣ, мувофиқат мекунад.

Дарҷаи наwgонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд. Ҳадафи диссертатсия ин таҳлили асосҳои илмӣ-методологии масъалаи муколамаи фарҳангҳо ва муайян намудани нақши Ҷумҳурии Тоҷикистон дар тавсеа ва таҳкими он мебошад.

Натиҷаҳои асосии кори таҳқиқотии мазкур, ки ҳамчун наwgонӣ эътироф шудаанд, нуқтаҳои зеро инъикос медоранд:

- таҳлили генезиси гуфтугуи фарҳангҳо дар доираи анъанаҳои иҷтимоӣ-фалсафӣ ба иҷро расида, нишон дода шудааст, ки дар фалсафаи иҷтимоӣ дарки табиати шаклҳои муколамаи фарҳангӣ ва контекстҳои муколама дар ташаккули шуури иҷтимоӣ-фарҳангӣ чӣ гуна тағйир ёфтаанд;

- рушди ҳаёти муосири иҷтимоӣ-фарҳангӣ дар контексти ҷаҳонишавӣ тавассути диалектикаи глобалӣ ва маҳаллӣ, дифференсиалӣ ва интегралӣ, қонунӣ ва маргиналӣ пешниҳод карда мешавад;

- нишон дода шудааст, ки муколама роҳи барқароршавии ваҳдати маънавӣ дар сатҳи байнишахсӣ ва фарҳангӣ мебошад ва дар шароити ҷаҳонишавӣ муколамаи фарҳангҳо омили пешбарандаи ҳифзи якпорчагии фазои фарҳангӣ мебошад;

- асоснок карда шудааст, ки дар ташаккул ва тавсеаи гуфтугӯи тамаддунҳо ба сифати сарчашмаи назариявӣ ва амалӣ осори насрию назмӣ ва фалсафии тамоили ахлоқӣ ва инсоншиносӣ доштаи мутафаккирони тоҷику форс оид ба пайдоиши олам, низоми коинот, ҳикмати давлатдорӣ ва оиладорӣ хизмат карданд;

- муқаррар шудааст, ки дар шароити рафъи бӯҳрони маънавиёт ва ҳифзи якпорчагии фарҳангии ҷомеаи Тоҷикистон муколама шакли созандаи муносибатҳои байнифарҳанги халқҳои муқими он ва роҳи беҳтарини ҳаллу фасли мушкилоти иҷтимоии онҳо мебошад;

- асоснок карда шудааст, ки дар давраи истиқлолият асоси давлатдорӣ миллии тоҷиконро низоми дунявият, арзишҳои ахлоқӣ ва ҳуқуқии умумиинсонӣ ташкил медиҳанд. Ифротгарой, ки дар заминаи низоҳои динию мазҳабӣ ва миллий пайдо шуда, идеологияи онҳо раванди барҳурди тамаддунҳоро метезонад, ба ҳастии инсоният хатар дорад.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда ба таври зайл ба низом дароварда шудаанд:

1. Зери мафҳуми фарҳанг сатҳи муайяни таърихӣ рушди ҷомеа, неруи эҷодӣ ва қобилияти инсон, ки дар шаклу намудҳои гуногуни ташкили ҳаёт, таҳияи арзишҳои моддию маънавӣ зоҳир мегардад, фаҳмида мешавад. Ченаки муайянкунанда, асоси ҳаёти инсон ва ҳастии миллат аст. Назарияи муколамаи фарҳангҳо ибтидои асри XX ба вуҷуд омада, аввалин коркардкунандагони он М. Бубер, Ф. Эблер, А. Мейер ва М. М. Бахтин мебошанд. Баъдан идеяи онҳоро олимони дигар В. С. Библер, Ю. Хабермас ва К. Апел идома ва такмил доданд. Аммо вобаста ба вусъат пайдо кардани ҷаҳонишавии арзишҳо ва барҳурди фарҳангҳо дар охири асри XX муҳаққиқи эронӣ С. Ҳотамӣ назарияи “Гуфтугӯи тамаддунҳо”-ро пешниҳод кард. Қобили қайд аст, ки ин назария дар ҷомеаи инсонӣ нуфузи зиёд пайдо карда, зеро меҳвари онро ба таври мусолимадомез ва бо роҳи гуфтушунид ҳал кардани ҳама гуна низоъу барҳурдҳо, ҷилвагирӣ аз корбурди қудрат ва тақвияти принципҳои озодӣ, адолат ва ҳуқуқи инсон, ташкил меод.

2. Муколамаи фарҳангҳо (ё табодули иттилоот) барои ҷомеаи муосир падидаи нав нест. Он аз сарғаҳи пайдоиши фарҳангу тамаддуни инсонӣ ва таъсиси марказҳои аввалини илмӣ-фарҳангӣ, вуҷуд доштааст.

Зеро, аз ибтидои пайдоиши инсон, ки раванди фаъолияти меҳнати ӯ баёни андеша, муомила ва машваратро талаб мекард барои ихтирои навиштаҷот роҳ кушод ва забон ҳамчун воситаи муоширати байниҳамдигарии одамон ба вучуд омад. Сабти бозёфтҳо ва арзишҳои офаридаи инсонӣ ба воситаи хат қадами устуворе дар рушду густариши фарҳанг гардид. Бинобар ин, таърихан ихтирои навиштаҷот унсури муҳимми фарҳанг ба ҳисоб рафта, заминаи бунёди муколамаи фарҳангҳо маҳсуб мешавад.

3. Устураҳо, осори насрию назми хусусияти фалсафӣ-ахлоқидошта, пайдоиши донишҳои илмӣ манобеи дигари пайдоиш ва рушди муколамаи фарҳангҳо мебошанд. Устураҳои ҳамасӣ таърихан аз ҳастии халқиятҳо, руҳияи кавии фарҳангофарии миллатҳо маълумот дода, дидгоҳҳои ҷомеаро нисбат ба нерӯҳои хайру шар, сифатҳои худоён, фидокорӣ қаҳрамонӣ, ки ба фарҳанги гузашта иртибот доранд, инъикос мекоранд. Андешаҳои устуравии мардумони эронитабор дар китобҳои “Дарахти Асурик”, “Қорномаи Ардашери Бобакон”, “Авесто”, “Шоҳнома”, дostonҳои “Қалила ва Димна”, “Вис ва Ромин” ва ғайра дарҷ ёфтаанд. Осори пурғановати насрию назмӣ, фалсафаи назарию амалии мутафаккирони тоҷику форс оид ба пайдоиши олам, низоми коинот, ҳикмати ҷомеадорӣ ва манзилдорӣ дар ташаккул ва тавсеаи гуфтугуӣ тамаддунҳо ба сифати сарчашмаи назариявӣ ва амалӣ хизмат карданд.

4. Дар ташаккул ва рушди фарҳанги давраи исломӣ бо вучуди ривоҷи низоҳҳои динию мазҳабӣ нақши мардумони тоҷику форс хеле бузург аст. Аз ҷумла, Салмони Форс ба сарфу наҳви забони арабӣ тағйирот ворид карда, барои рушди он мусоидат кард, Абӯханифа дар баробари Қуръон, суннат ва иҷмоъ қиёсро ба сифати сарчашмаи ҷаҳоруми фикҳи ислом дохил кард. Дар навбати худ Ибни Муқаффаъ, Абӯнаصري Форобӣ, Ибни Сино ва дигар мутафаккирони тоҷик фалсафаи исломиро ба ҷузъи ҷудоинопазири тамаддуни ҷаҳонӣ табдил доданд. Онҳо осори илмӣ юнониёнро ба забони арабӣ тарҷума карда, ба онҳо тафсириҳои муқаммал навиштаанд, ки баъдан дар Аврупо аз онҳо фаровон истифода бурданд. Инчунин, ба тавсеа додани раванди муколамаи фарҳангҳо осори арзишманди Абӯлқосим Фирдавсӣ, Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ ва садҳо мутафаккирони дигари тоҷик, ки идеяи ҳамдилӣ, ҳамзистӣ, таҳаммулгароиро таблиғ кардаанд, ҳамовозии худро аз ҷониби дигар халқиятҳо пайдо карданд.

5. Истиклолияти давлатӣ барои Тоҷикистон имконият дод, ки давлатдорӣ миллиро дар доираи принсипи дунявият - модели муосири

давлатдорӣ, бунёд кунад. Чанги таҳмилии шахрвандӣ дар оғози давлатдории миллӣ монеаро барои рушди ҷомеа пеш гузошт. Аммо барои таъмини амнияти субот ва рушди кишвар, эҷод ва ҳифзи сулҳ Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон чаҳор ибтикори саривақтиро амалӣ кард: 1) пеши роҳи чанги шахрвандиро боздошта, сулҳу ваҳдатро дар ҷомеа таъмин кард. 2) забони тоҷикиро ба мақоми забони сиёсат, фарҳанг, илму маориф, қонунгузорӣ, муносибатҳои дипломатӣ, тичорат ва дигар васоити иртиботӣ баланд бардошт. 3) арзишҳои илмӣ-фарҳангии гузаштагонро эҳё кард ва онҳоро омили муҳими дурнамои рушди фарҳанги миллӣ ҳисобид. 4) ташаббускори пешниҳоди масоили мубрами ҷомеаи муосир: мубориза ба муқобили терроризм ва экстремизими динӣ, ҳалли масоили об, энергетика, ҳифзи боигарӣҳои табиӣ ва ғайра шинохта шуд.

6. Принципи дунявият, ки дар низоми идоракунии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷойгоҳи махсус дорад, хилофи дин, коҳиш додани фаъолияти ҳама гуна ниҳодҳои динӣ дар ҷомеа нест, балки як модели муосири идоракунии мебошад. Тибқи қонунҳои амалкунандаи кишвар дин ҳамчун як унсури муҳими фарҳангӣ қабул гардида, давлат баробарҳуқуқии ҳамаи динҳо ва дигар навъи мафкураҳоро таъмин менамояд. Ҳаракатҳои ифротии муосир, аз ҷумла ваҳобия ва баъдан салафия, ки бевосита дар заминаи идеологияи ханбалия пайдо шуданд принципи дунявияти давлатдориро хилофи дин ва монеаи асосӣ барои фаъолияти ниҳодҳои динӣ мешуморанд. Ҳатто дар баробари Қуръон ва суннат ворид кардани иҷтиҳод, қиёс ва урфро аз ҷониби имомони мазҳабҳо, хусусан, Имоми Аъзам навоварӣ, олудасозии фарҳанги исломӣ ва бидъат ҳисобида, пайравони онҳоро ба куфр гунаҳгор мекунанд. Идеологияи ваҳобия ва салафия хусусияти ақлгарой, гумманистӣ надошта, тамоили ифротӣ, арабигарой дорад, ки имрӯз хатари ҷиддие барои рушди ҷомеаҳои ғайриараб, ки аҳолии зиёди онҳо пайравӣ аз ислом мекунанд, эҷод менамояд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Диссертант маводи ба омӯзиш фаро гирифтаи худро таҳлил ва ҷамъбаст намуда, ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии масъалаи муқолаҳои фарҳангҳоро пешниҳод кардааст. Аз ҷумла, асосҳои методологияи таҳқиқотро маҷмуи принципҳо ва муносибатҳо, усулҳои таҳқиқотии фалсафӣ ва мантиқии маърифат ва дақиқ кардани масъалаҳои матраҳшуда, хусусан, методи таҳқиқотии таърихӣ, фалсафӣ-муқоисавӣ, мантиқӣ-таҳлилӣ, герменевтикӣ, низомнокӣ, муносибати байнифаннӣ, ки бо соҳаи фалсафаи иҷтимоӣ иртибот дорад ва ғайра ташкил медиҳанд.

Ба сифати манбаҳои назариявӣ таҳқиқот асарҳои файласуфон, ҷомеашиносон, фарҳангшиносони ватанию хориҷӣ мавриди истифода қарор дода шуданд.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳо бо интихоби методҳо дар раванди таҳлилу таҳқиқи мавзӯ, миқдори зарурии маводе, ки дар ҷараёни таҳқиқот истифода мешаванд, эътимоднокии манбаъҳои иттилоотии ҷамъовардашуда ва коркардашуда оид ба мавзӯи таҳқиқот, бо тасдиқи муқаррароти илмӣ пешниҳодкардаи муаллиф, ки дар рисола мавҷуданд, инчунин нашрияҳо тасдиқ карда мешаванд. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмӣ натиҷаҳои таҳқиқотҳои назариявӣ пешниҳод карда шудаанд.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо. Натиҷаҳои кори таҳқиқотӣ, хулосаю тавсияҳои амалӣ барои дарки моҳияти назарияи гуфтугуӣ тамаддунҳо, муайян кардани нақш ва ҷойгоҳи тоҷикон дар тавсеаи муколамаи фарҳангҳо, нақши гуфтугуӣ тамаддунҳо дар эҷоди сулҳи тоҷикон, пешгирӣ аз зуҳури ҳаракатҳои ифротӣ ва террористӣ ва ғайра барои пажӯҳишгарон, низоъшиносон аҳамияти назарӣ ва амалӣ доранд.

Ҳамзамон, маводи диссертатсия барои таҳия намудани рисолаҳои илмӣ, китобҳои дарсӣ аз соҳаҳои илмҳои хусусияти иҷтимоӣ-сиёсӣ ва инсонгароидошта, судманд аст.

Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Натиҷаҳои таҳқиқот дар панҷ маҷаллаҳои муҳаққиқ, ки дар маҷаллаҳои илмӣ эътирофкардаи ҚОА - и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр гаштаанд, инъикос ёфтаанд.

Мутобиқати диссертатсия ва автореферати он ба талаботҳои “Тартиби додани дараҷаи илмӣ ва унвони илмӣ” (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №267, аз 30.06.2021).

Диссертатсияи Бердиёрова Гулбарг Ибодуллоевна дар мавзӯи «Муколамаи фарҳангҳо ва нақши он дар таҳаввули низоми иҷтимоӣ-фарҳангии ҷомеаи Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.11. - фалсафаи иҷтимоӣ таҳқиқоти мустақилона баанҷомрасида мебошад.

Автореферат ба таври мукамал мазмуни асосии диссертатсияро инъикос медорад. Таълифоти муаллиф фарогири паҳлуҳои гуногуни кори таҳқиқотӣ буда, дар асоси талаботҳои “Тартиби додани дараҷаи илмӣ ва унвони илмӣ” (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №267, аз 30.06.2021) таҳия гардидаанд.

Дар муқаддима муқаблаи мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ асоснок гардида, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот муайян шуданд, инчунин асосҳои методологии таҳқиқот, нағзҳои илмӣ, нуқтаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшуда, натиҷаҳои назариявӣ ва амалии таҳқиқот, дараҷаи татбиқи таҳқиқот нишон дода шуданд.

Дар боби якум - “Асосҳои илмӣ-методологии омӯзиши масъалаи муқолаҳои фарҳангӣ” - муаллиф бевосита ба шарҳ ва тавзеҳи мафҳумҳои “фарҳанг” ва “тамаддун”, таҳлил ва муқоисаи консепсияҳои марбут ба муқолаҳои фарҳангӣ таваҷҷуҳ медиҳад. Дар асоси омӯзиши сарчашмаҳои муқолаҳои дуруст қайд мекунад, ки таърихан ихтироии навиштаҷот заминаи бунёди ташаккул ва тавсеаи муқолаҳои фарҳангӣ мебошад. Зеро барои ташаккул ва вусъатдиҳии муқолаҳои фарҳангӣ аз ибтидои пайдоиши ҷомеаи инсонӣ қандакорӣҳо, тасвирҳои рамзӣ нақши муҳим гузоштанд. Хусусан, ихтироии хат ва пайдоиши алифбо саҳифаи рушане барои рушди тамаддун гардид. Чунки хат ва алифбо ҳамчун унсурҳои муҳими фарҳанг мушкilotи иҷтимоию иқтисодӣ, сиёсӣ ва маънавии инсонҳоро осон карда, дастовардҳои моддӣ маънавии онҳоро дар саҳифаи таърих сабт карданд, ки баъдан барои қорқард ва интиқоли иттилоъ, бавижа бевусъат бахшидани муқолаҳои фарҳангӣ нақши хоса бозиданд. (с.18-66).

Инчунин, дар ин боб диссертант нақши устураҳо, осори насрию назми хусусияти ахлоқидошта, пайдоиши донишҳои илмӣ, ташаккул ва густариши “Роҳи абрешим”, ки дар тавсеаи гуфтугӯи байни фарҳангӣ таъсири амиқ гузоштанд, нишон медиҳад, ки далелҳои илман асоснокшуда арзиши илмӣ таҳқиқоти мазкурро баланд бардоштааст. (с.66-84).

Дар боби дуюм - “Нақш ва ҷойгоҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар тавсеаи муқолаҳои фарҳангӣ” – муаллиф ба таври муфассал, оид ба масъалаҳои марбут ба саҳми таърихӣ тоҷикон дар ташаккули арзишҳои фарҳангии ҷаҳонӣ ва тавсеаи муқолаҳои фарҳангӣ, муқолаҳои фарҳангӣ ва нақши он дар эҷод ва ҳифзи сулҳ дар Тоҷикистон ва татбиқи принсипи дунявият дар низоми давлатдорӣ милли ҳамчун омили муҳими тавсеаи муқолаҳои фарҳангӣ дар ҷомеаи муосир, маълумот додааст, ки далелҳои овардашуда илмӣ ва бозғайимод мебошанд (с.85-158).

Дар хулосаи диссертатсия натиҷаҳои бадастоварда мушаххас нишон дода шудаанд.

Дар баробари бартариятҳо дар диссертатсия қамбудихо ва баъзе нуқтаҳои баҳсталаб ба назар мерасанд:

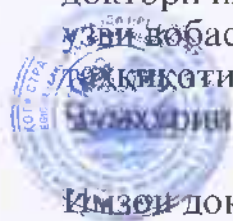
1. Дар диссертатсия ба тадқиқотҳои олимони ватанӣ, ки дар онҳо масъалаҳои марбут ба ташаккули андешаи миллӣ, фалсафаи ваҳдат ва омилҳои иҷтимоии таҳкими он, фарҳанги сулҳ ва асосҳои фалсафии он ва ғайра таҳқиқу таҳлил ёфтаанд, кам тавачҷух дода шудааст. Дар сурате, ки масъалаҳои мазкур ҷузъи муҳими шаклгирии муколамаи фарҳангӣ ба шумор мераванд.
2. Дар рисола зарурияти аҳамият додан ба таҳлили ҷойгоҳи муколамаи фарҳангӣ дар таркиби муоширати иҷтимоӣ муҳим ба назар мерасад.
3. Ба андешаи мо, агар диссертант дар қисмати нишон додани роҳҳои таъбиқи принципи дунявият дар низоми давлатдории миллӣ ва асоснок кардани заминаҳои бунёдии зухурёбии ҳаракатҳои ифротӣ ва террористӣ дар ҷомеа, ки барои тавсеаи муколамаи фарҳангҳо монеа эҷод мекунанд, бо истифода аз маводи омӯзишҳои амалӣ бадастомада арзиши илмӣ ва амалии таҳқиқотро боз ҳам зиёд мекард.

Дар маҷмӯъ, месазад қайд кард, ки камбудии ҷойдошта мазмун ва сифати диссертатсияро коҳиш намедиханд. Онҳо хусусияти тавсиявӣ доранд. Интишороти аз рӯи мавзӯи диссертатсия таҳия ва нашркардаи диссертант мазмун ва моҳияти таҳқиқотро пурра инъикос менамоянд.

Бо назардошти ин гуфтаҳо чунин меҳисобем, ки диссертатсияи Бердиёрова Гулбарг Ибодуллоевна дар мавзӯи «Муколамаи фарҳангҳо ва нақши он дар таҳаввули низоми иҷтимоӣ-фарҳангии ҷомеаи Тоҷикистон» ба талаботи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои рисолаҳои номзадӣ, ки бо «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор)» муқаррар шуда ва бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудаанд, ҷавобгу буда, муаллифи он Бердиёрова Гулбарг Ибодуллоевна барои дарёфти дараҷаи илмии номзодии илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.11. - фалсафаи иҷтимоӣ, арзанда мебошад.

Муқарризи расмӣ:

доктори илмҳои фалсафа, профессор,
узви вобастаи АМИТ, директори Маркази
таҳқиқоти стратегии назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Усмонзода Х.У.

Имзои доктори илмҳои фалсафа, профессор,
узви вобастаи АМИТ, директори Маркази
таҳқиқоти стратегии назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон Усмонзода Х.У.-ро
тасдиқ менамоям сардори шӯъбаи кадрҳои

Маркази таҳқиқоти стратегии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Шодиева З.

Суроға: 734067, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, хиёбони Рудаки, 89

E-mail: Khayriddin Idiev khidiev@mail.ru, Тел: (+992) 934531008